

Cyngor Sir Ynys Môn	
Adroddiad i:	Pwyllgor Gwaith
Dyddiad:	29 Tachwedd 2021
Pwnc:	Strategaeth Cyfraniadau Buddion Cymunedol
Aelodau Portffolio:	Y Cynghorydd Carwyn Elias Jones Y Cynghorydd Richard Dew
Pennaeth Gwasanaeth / Cyfarwyddwr:	Dylan J. Williams Dirprwy Brif Weithredwr
Awdur yr Adroddiad: Ffôn: E-bost:	Rhys Ll. Jones (01248) 752468 RhysLlJones@ynysmon.gov.uk
Aelodau Lleol:	Perthnasol i bob Aelod Etholedig

A –Argymhelliad/argymhellion a rheswm/rhesymau

Cefnogi a mabwysiadu'n ffurfiol y Strategaeth Cyfraniadau Buddion Cymunedol diwygiedig.

Bydd hyn yn caniatáu'r Cyngor Sir i:

- Barhau i drafod a sicrhau buddion cymunedol gwirfoddol i Ynys Môn fel awdurdod lletyol yn seiliedig ar bolisi, canllawiau ac arferion gorau diweddaraf;
- Rhoi gwybod i ddatblygwyr / hyrwyddwyr prosiectau am ddisgwyliadau'r Cyngor Sir o ran buddion cymunedol gwirfoddol o ganlyniad i letya datblygiadau mawr;
- Darparu dull cyson, deg a thryloyw ar gyfer sicrhau Buddion Cymunedol; a,
- Alinio'r Strategaeth Cyfraniadau Buddion Cymunedol gyda pholisi, deddfwriaeth a chanllawiau diweddaraf (gan gynnwys Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol a'r ymgyrch sero-net erbyn 2050).

B – Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd eich rhesymau am eu gwrthod a/neu ddewis yr opsiwn hwn?

Ers mabwysiadu Strategaeth Cyfraniadau Buddion Cymunedol (CBC) gwreiddiol y Cyngor Sir ym mis Mawrth 2014, bu rhai newidiadau arwyddocaol mewn prosiectau, polisiau a deddfwriaeth mewn perthynas â phrosiectau mawr, ac yn arbennig prosiectau ynni a'r ymgyrch i gyflawni sero-net. O ganlyniad, roedd Cyngor Sir Ynys Môn yn teimlo ei bod yn amserol diweddarau'r Strategaeth CBC i sicrhau ei fod yn parhau yn addas i bwrpas a'i fod yn adlewyrchu sefyllfa gyfredol polisiau a deddfwriaeth ynghylch yr angen i ddatblygiadau mawr ddarparu buddion cymdeithasol, amgylcheddol, diwylliannol ac economaidd i gymunedau lleol. Gyda chynlluniau ar gyfer sawl datblygiad mawr ar yr Ynys yn ystod y ddegawd nesaf, mae cyfle i'r Ynys barhau i dyfu a ffynnu wrth gyfrannu at amcanion

B – Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd eich rhesymau am eu gwrthod a/neu ddewis yr opsiwn hwn?

cenedlaethol gan gynnwys symud tuag at economi carbon isel a chyflawni sero-net erbyn 2050. Ers mabwysiadu'r strategaeth CBC gwreiddiol yn 2014, mae natur a graddfa datblygiadau ynni mawr ar yr Ynys wedi newid yn sylweddol. Gyda nifer o ddatblygiadau ffermydd solar, cynigion am gynlluniau ynni llanw, ynni gwynt ar y môr ac ar y tir, hydrogen, yn ogystal â diddordeb o'r newydd yn Wylfa Newydd, mae'n bwysig cael Strategaeth CBC sy'n berthnasol i bob math o ddatblygiadau mawr.

Er bod y Cyngor Sir wedi ymrwymo'n llawn i chwarae ei ran i gyrraedd sero-net erbyn 2050, ni ddylid gwneud hynny am unrhyw bris. Bwriad y strategaeth hon yw sicrhau bod Ynys Môn a'i thrigolion yn gallu gwneud y gorau o'r cyfleoedd cadarnhaol a ddisgwyllir yn sgil lletya datblygiadau mawr.

Mae Cyfraniadau Buddion Cymunedol yn gyfraniadau "ewyllys da" sy'n cael eu rhoi'n wirfoddol gan ddatblygwr er budd cymunedau sy'n derbyn datblygiad a fydd yn cael effaith ar adnoddau lleol a / neu'r amgylchedd lleol. Gallant fod yn daliadau ariannol neu'n weithgareddau i wella lles economaidd, cymdeithasol neu amgylcheddol yr ardal. Mae'r cyfraniadau'n cael eu trafod a'u cytuno y tu allan i'r broses gynllunio statudol.

Nid yw Cyfraniadau Buddion Cymunedol yn fecanwaith i wneud datblygiad yn dderbyniol mewn termau cynllunio, ac ni roddir ystyriaeth iddynt wrth benderfynu ar gais am ganiatâd cynllunio. Yn unol â'r Cynllun Dirprwyo a gymeradwywyd gan y Cyngor Sir ar 7 Medi 2021, ni chaniateir i unrhyw Gynghorydd neu Swyddog sy'n cymryd rhan mewn unrhyw drafodaethau ynghylch Cyfraniadau Buddion Cymunedol gymryd rhan mewn proses cynllunio defnydd tir (gwneud penderfyniad) yn ymwneud â'r datblygiad hwnnw.

Ystyriwyd peidio â diweddarau'r Strategaeth CBC ond oherwydd:

- i. newidiadau polisi diweddar gyda chyhoeddi 'Cymru'r Dyfodol: Y Cynllun Cenedlaethol';
- ii. newidiadau deddfwriaethol yn sgil Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol a'r ymgyrch genedlaethol i gyflawni sero-net erbyn 2050; ac
- iii. y cynnydd mawr yn nifer y prosiectau ynni carbon isel ac adnewyddadwy arfaethedig ar yr Ynys;

ystyriwyd ei bod yn amserol ac yn briodol adolygu a diweddarau Strategaeth CBC y Cyngor Sir.

C – Am ba reswm y mae hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

Mae trafod a negodi Cyfraniadau Buddion Cymunedol yn swyddogaeth i'r pwyllgor gwaith ac felly mae mabwysiadu'r Strategaeth CBC diwygiedig yn gyfrifoldeb i'r Pwyllgor Gwaith. Mae cyfrifoldeb am ddatblygu a thrafod Cyfraniadau Buddion Cymunedol wedi'i ddirprwyo i'r Dirprwy Brif Weithredwr yn unol â phenderfyniad y

C – Am ba reswm y mae hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

Cyngor Llawn ar 7 Medi 2021. Mae hyn yn sicrhau bod Cyfraniadau Buddion Cymunedol yn cael eu cadw ar wahân i'r broses ganiatâd statudol.

Ch – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Mae gallu'r Cyngor Sir i ystyried a datblygu darpariaeth ar gyfer Cyfraniadau Buddion Cymunedol yn deillio o Adran 2 Deddf Llywodraeth Leol 2000 sy'n caniatáu i'r Cyngor Sir ymgymryd ag unrhyw weithgaredd i hyrwyddo neu wella lles economaidd, cymdeithasol neu amgylcheddol yr Ynys.

D – A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Mae'r holl weithgareddau CBC yn cael eu cyflawni yn unol â chyllideb y Rhaglen Ynys Ynni.

Dd – Asesu'r effaith posib (os yw'n berthnasol):

1	Sut mae'r penderfyniad hwn yn effeithio ar ein hanghenion tymor hir fel Ynys?	Mae cyfraniadau buddion cymunedol yn cynnig cyfle i sicrhau buddion hirdymor o ddatblygiadau mawr arfaethedig ar gyfer cymunedau'r Ynys. Bydd y buddion hyn yn cael eu nodi a'u sicrhau yn seiliedig ar anghenion y gymuned sy'n derbyn datblygiad.
2	A yw hwn yn benderfyniad y rhagwelir y bydd yn atal costau / dibyniaethau ar yr Awdurdod yn y dyfodol. Os felly, sut?-	Trwy sicrhau buddion cymunedol gan ddatblygwyr prosiectau mawr, gallai atal costau yn y dyfodol y byddai'n rhaid i'r Cyngor eu hysgwyddo fel arall.
3	A ydym wedi bod yn cydweithio â sefydliadau eraill i ddod i'r penderfyniad hwn, os felly, rhowch wybod gyda phwy:	Mae trafodaethau'n mynd rhagddynt â Menter Môn ynghylch darparu a rheoli cyfraniadau buddion cymunedol. Yn barod, mae Cyngorau Cymuned yn trafod yn uniongyrchol â datblygwyr yn eu hardaloedd.
4	A yw dinasyddion Ynys Môn wedi chwarae eu rhan wrth ddrafftio'r ffordd hon ymlaen, gan gynnwys y rhai hynny y mae'r penderfyniad hwn yn cael effaith uniongyrchol arnynt. Esboniwch sut:-	Amherthnasol
5	Nodwch unrhyw effaith y gallai'r penderfyniad hwn ei gael ar y	Amherthnasol

Dd – Asesu'r effaith posib (os yw'n berthnasol):		
	grwpiau a warchodir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010.	
6	Os yw hwn yn benderfyniad strategol, nodwch unrhyw effaith y gallai'r penderfyniad ei gael ar y rhai hynny sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol.	Amherthnasol
7	Nodwch unrhyw effaith y gallai'r penderfyniad hwn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r iaith Gymraeg ac ar beidio â thrin yr iaith Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.	Amherthnasol

E – Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?		Beth oedd eu sylwadau?
1	Prif Weithredwr / Uwch Dîm Arweinyddiaeth (UDA) (gorfodol)	I'w gadarnhau
2	Cyllid / Adran 151 (gorfodol)	I'w gadarnhau
3	Cyfreithiol / Swyddog Monitro (gorfodol)	I'w gadarnhau
4	Adnoddau Dynol (AD)	I'w gadarnhau
5	Eiddo	I'w gadarnhau
6	Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu	I'w gadarnhau
7	Caffael	I'w gadarnhau
8	Sgriwtini	I'w gadarnhau
9	Aelodau Lleol	I'w gadarnhau

F - Atodiadau:
Strategaeth Cyfraniadau Buddion Cymunedol (Tachwedd 2021).

Ff – Papurau cefndir (cysylltwch ag awdur yr adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach):
Adroddiad Pwyllgor Gwaith (17 Mawrth 2014) – Strategaeth Cyfraniadau Buddion Cymunedol http://democracy.anglesey.gov.uk/documents/s500000684/Cyfraniadau%20Budd%20Cymunedol.pdf?LLL=0
Adroddiad Pwyllgor Gwaith (12 Gorffennaf 2021) – Newidiadau i'r Cyfansoddiad: Pwerau Dirprwyedig – Datblygiadau o Arwyddocâd Cenedlaethol a Buddion Cymunedol Anstatudol.

<http://democracy.anglesey.gov.uk/documents/s17458/Changes%20to%20the%20Constitution%20Delegated%20Powers.pdf?LLL=0>

Cyngor Sir Ynys Môn (7 Medi 2021) – Newidiadau i'r Cyfansoddiad: Pwerau Dirprwyedig – Datblygiadau o Arwyddocâd Cenedlaethol a Buddion Cymunedol Anstatudol.

<http://democracy.anglesey.gov.uk/documents/s17464/Changes%20to%20the%20Constitution%20Delegated%20Powers.pdf?LLL=0>

Ynys Môn

THE ISLE OF Anglesey

STRATEGAETH CYFRANIADAU BUDD CYMUNEDOL CYNGOR SIR YNYS MÔN

TACHWEDD 2021

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

www.ynysmon.gov.uk

RHAGAIR

**Cynghorydd
Llinos Medi Huws,**
Arweinydd
Cyngor Sir Ynys Môn

Ers mabwysiadu Strategaeth Cyfraniadau Budd Cymunedol (CBCau) wreiddiol y Cyngor Sir ym Mawrth 2014¹, cafwyd newidiadau a datblygiadau arwyddocaol o ran prosiectau, polisiau a deddfwriaeth o safbwynt prosiectau mawr, yn enwedig prosiectau ynni, gyda'r ymdrech i gyflawni sero-net. O ganlyniad, teimlodd Cyngor Sir Ynys Môn ei bod yn amserol i ddiweddarau'r Strategaeth CBC i sicrhau ei bod yn parhau i fod yn addas i'r diben ac yn adlewyrchu'r sefyllfa ddiweddaraf o ran polisiau a deddfwriaeth, yn nhermau'r angen i ddatblygiadau mawr ddarparu buddion cymdeithasol, amgylcheddol, diwylliannol ac economaidd cadarnhaol i gymunedau lleol.

Gyda sawl datblygiad mawr yn yr arfaeth ar yr Ynys dros y ddegawd nesaf, mae cyfle i'r Ynys barhau i dyfu a ffynnu wrth gyfrannu at amcanion cenedlaethol, gan gynnwys y cynnydd a weir tuag at economi carbon isel a chyflawni sero-net erbyn 2050.

Er bod y Cyngor Sir yn gwbl ymrwymedig i chwarae ei ran wrth fynd ar drywydd sero-net erbyn 2050, ni ddylai hyn fod am unrhyw bris. Bwriad y strategaeth hon yw sicrhau bod Ynys Môn a'i phreswylwyr yn gallu manteisio i'r eithaf ar y cyfleoedd cadarnhaol a ragwelir o ganlyniad i gartrefu datblygiadau mawr.

Mae'r Cyngor Sir wedi ymrwymo i ddiogelu Cyfraniadau Budd Cymunedol (CBCau) gwirfoddol i Ynys Môn gan bob datblygiad mawr ar yr Ynys. Bydd CSYM yn disgwyl sicrhau'r buddion gorau yn sgil cartrefu datblygiadau mawr ar yr Ynys trwy fuddion cymunedol gwirfoddol. Nod y Strategaeth hon yw sicrhau'r buddion gorau ar lefel leol i gefnogi cynaliadwyedd hirdymor, ansawdd bywyd a lles yr Ynys a'i chymunedau.

Tra nad oes gan y Cyngor Sir unrhyw bwerau i orfodi datblygwyr i ddarparu cyfraniadau budd cymunedol, byddwn yn deg, yn rhagweithiol, yn gyson ac yn dryloyw o ran y modd y byddwn yn gweithio â datblygwyr a'r cymunedau a effeithir. Gwneir hyn i sicrhau buddion ystyrlon, sy'n mynd i'r afael ag anghenion y cymunedau hynny a effeithir yn uniongyrchol gan ddatblygiadau mawr.

Mae'r Strategaeth hon yn darparu arweiniad i gymunedau'r Ynys a datblygwyr ar ddisgwyliadau CSYM yng nghyswllt CBCau. Cafodd y Strategaeth hon ei hadnewyddu i sicrhau ei bod yn cyflawni safonau cyfoes, i dynnu ar brofiadau o bob cwr o'r DU mewn perthynas â CBC, ac er mwyn adlewyrchu sawl newid ers 2014 o ran polisiau a deddfwriaeth, yn enwedig o safbwynt y rheiny sy'n ymdrechu tuag at sero-net.

Cynghorydd Llinos Medi Huws,
Arweinydd Cyngor Sir Ynys Môn

¹<http://democracy.anglesey.gov.uk/documents/s500000684/Cyfraniadau%20Budd%20Cymunedol.pdf?LLL=0>

CYNNWYS

1	CYFLWYNIAD	3
2	BETH YW CYFRANIADAU BUDD CYMUNEDOL?	5
2.1	Ymgorffori gwerth cymdeithasol mewn CBCau	5
2.2	Perchnogaeth Leol	6
2.3	Cyswllt â'r RhYY	7
2.4	Rôl CSYM	8
3	SEFYDLU'R CBC	10
3.1	Pam fod CSYM yn ceisio CBCau?	10
3.2	Yr angen am asesiadau	11
3.3	Egwyddorion craidd Yr Egwyddor o Agosrwydd	11
3.4	Cwantwm	13
4	MECANWEITHIAU CYFLENWI	15
4.1	Egwyddorion Allweddol	15
4.2	Enghreifftiau o fecanweithiau cyflenwi	16
(a)	Cyfrwng cyflenwi Trydydd Parti Nid-er-elw	16
(b)	Ymagwedd cyllid grant	16
(c)	Cronfeydd sy'n Bodoli'n Barod	16
(d)	Buddsoddiadau Uniongyrchol a Chyllid Prosiect	16
5	MANYLION CYSYLLTU	17

I INTRODUCTION

Mae Ynys Môn yn cyflwyno sawl cyfle i ddatblygu prosiectau mawr, gan gynnwys datblygiadau ynni carbon isel sy'n cynhyrchu ynni gan ddefnyddio gwynt, tonnau, y llanw a'r haul, yn ogystal â dyraniad parhaus safle Wylfa ar gyfer cynhyrchu ynni niwclear. Mae Cyngor Sir Ynys Môn ("CSYM", "y Cyngor") wedi llunio'r strategaeth hon i nodi sut y dylai datblygiadau sy'n ceisio defnyddio adnoddau Ynys Môn sicrhau bod cymunedau'r Ynys yn cael budd o gartrefu'r datblygiadau hyn, trwy fynd ati'n wirfoddol i ddarparu budd uniongyrchol i'r cymunedau hynny.

O ystyried graddfa, arwyddocâd ac effeithiau posibl y prosiectau mawr arfaethedig ar yr Ynys, bydd CSYM yn ceisio diogelu Cyfraniadau Budd Cymunedol ("CBCau") gan holl hyrwyddwyr neu ddatblygwyr datblygiadau mawr ar yr Ynys, gan gynnwys, datblygiadau ynni, ond heb for yn gyfyngedig i'r rheiny. Mae CBCau yn rhoi cyfle i ddiogelu gwerth gan ddatblygwyr o safbwynt cymdeithasol. Bydd y buddion lleol hyn yn cefnogi cynaliadwyedd hirdymor, ymdeimlad o le, ansawdd bywyd a lles yr Ynys a'i chymunedau. Mae'r Strategaeth hon yn cyd-fynd ag amcanion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, Dyletswydd Economaidd-gymdeithasol Cyrff Cyhoeddus, a Chynllun Gweithredu Ffyniant i Bawb Cymru, ac yn cael ei llywio ganddynt.

Nod Rhaglen Ynys Ynni™, a sefydlwyd gan Gyngor Sir Ynys Môn yn 2011, yw rhoi Ynys Môn ar flaen y gad o ran ymchwil a datblygu, ynghyd â chynhyrchu a gwasanaethu, ym maes ynni carbon isel. Bydd gan sawl datblygiad ynni carbon isel ac adnewyddadwy fuddion ar lefel genedlaethol, fel cyfrannu at ddatgarboneiddio system ynni'r DU. Fodd bynnag, dylid hefyd cydnabod rôl y gymuned o ran cartrefu'r datblygiadau hyn. Mae'r Cyngor yn awyddus i alluogi'r datblygiadau hyn os ydynt yn gynaliadwy ac yn briodol, ond yn cydnabod, yn absenoldeb darpariaeth ystyrion o safbwynt gwerth a buddion i'r gymuned leol, ei fod yn annhebygol o'u cefnogi.

Gan y bydd prosesau cynllunio statudol o ran defnydd tir yn ceisio sicrhau y bydd effeithiau niweidiol ar gymunedau'n cael eu hosgoi, eu lleihau neu liniaru, yn aml, nid yw'n ofynnol i fynd ati'n weithredol i ddarparu budd i'r gymuned leol yn uniongyrchol. Mae'r Cyngor yn ystyried ei bod yn deg ac yn gyson ag amcanion Deddf Llesiant Llywodraethau'r Dyfodol i geisio sicrhau bod cymunedau sy'n cartrefu datblygiadau yn derbyn budd i gydbwysu'r beichiau. Mewn rhai achosion, gall y budd hwnnw fod yn ffurf swyddi cynaliadwy, hirdymor, isadeiledd cyhoeddus newydd, gwelliannau i fannau agored cyhoeddus, gwella bioamrywiaeth neu fynediad i asedau treftadaeth ddiwylliannol. Mewn achosion eraill, efallai bod cyfraniadau ariannol ar gyfer darparu buddion eraill i'r gymuned yn fwy ymarferol neu briodol ar gyfer datblygiad penodol.

Rhaid i ddatblygwyr gydnabod y baich ar y gymuned a'r cyfraniad a wneir ganddi. Mae'n cynnwys ymdopi â'r modd y mae gwaith adeiladu'n tarfu arni, newidiadau o ran y dirwedd neu'r morwedd, datblygiadau sy'n newid y defnydd traddodiadol o'r tir, ynghyd ag effeithiau anniriaethol ond pwysig, fel newidiadau i'r ymdeimlad o le ac ansawdd, fel tawelwch a mannau gwyllt sy'n gwneud Ynys Môn yn arbennig.

Mae'r Strategaeth hon yn darparu arweiniad i gymunedau'r Ynys a datblygwyr ar ddisgwyliadau CSYM yng nghyswllt CBCau. Cafodd y Strategaeth hon ei hadnewyddu i sicrhau ei bod yn cyflawni safonau cyfoes, i dynnu ar brofiadau o bob cwr o'r DU mewn perthynas â CBCau, ac er mwyn adlewyrchu sawl newid ers 2014 o ran polisiâu a deddfwriaeth, yn enwedig o safbwynt y rheiny sy'n ymdrechu tuag at sero-net.

Mae CSYM hefyd yn dymuno i'r Strategaeth hon ddarparu gwybodaeth sy'n llywio ac yn arwain cymunedau ar yr Ynys yng nghyd-destun 'perchnogaeth leol', fel yr ategir gan Cymru'r Dyfodol: Y Cynllun Cenedlaethol 2040 a Polisi Cynllunio Cymru (PCC), Argraffiad 1.1.

2 BETH YW CYFRANIADAU BUDD CYMUNEDOL?

Cyfraniadau “ewyllys da” yw CBCau, a gyfrannir yn wirfoddol gan ddatblygwr er budd cymunedau sy’n cartrefu datblygiad a gaiff effaith ar adnoddau lleol a/neu’r amgylchedd lleol. Gallant fod yn daliadau ariannol neu’n weithgareddau i wella lles economaidd, cymdeithasol neu amgylcheddol ardal. Mae buddion cymunedol wedi cyfrannu at ystod o ganlyniadau ar lefel genedlaethol a lleol o ran cyflogadwyedd, sgiliau a mynd i’r afael ag anghydraddoldebau, trwy ganolbwyntio ar grwpiau sydd heb gynrychiolaeth ddigonol.

Yn aml, gwneir CBCau gan ddatblygwyr prosiectau lle maent yn cydnabod effeithiau andwyol y cynigion, a bod mesurau lliniaru addas efallai’n anodd i’w rhoi ar waith.

Mae Cyfraniadau Budd Cymunedol yn gyfle dilys i geisio gwerth cymdeithasol (bo’r rheiny’n gyfraniadau ariannol a/neu o fath arall) gan ddatblygwyr i gydnabod amcanion Deddf Llesiant Cenedlaethau’r Dyfodol, Dyletswydd Economaidd-gymdeithasol Cyrff Cyhoeddus, aChynllun Gweithredu Ffyniant Bawb Cymru.

Mae CBCau yn wirfoddol, fodd bynnag, mae CSYM yn annog datblygwyr i ymrwymo i gyflenwi CBCau sy’n ychwanegiad cadarnhaol i gymunedau lleol, ac sy’n creu effaith hirdymor. Nid modd o wneud datblygiad yn dderbyniol yn nhermau cynllunio yw CBCau, ac ni chânt eu hystyried wrth benderfynu ynghylch cais am ganiatâd cynllunio. Ni chaniateir i unrhyw Gynghorydd neu Swyddog sy’n rhan o unrhyw drafodaethau neu negodiadau mewn perthynas â CBC gymryd rhan mewn proses gynllunio defnydd tir (penderfyniadau) sy’n cyfateb i’r datblygiad hwnnw.

2.1 Ymgorffori gwerth cymdeithasol mewn CBCau

Diffinnir gwerth cymdeithasol fel ‘lles economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol’ yn Neddf Gwerth Cymdeithasol y DU. Gellir cyflawni canlyniadau o ran gwerth cymdeithasol yn ffurf ystod o ymyriadau trwy gydol cylch oes prosiect, y mae CBCau yn un mecanwaith o’r fath. Yn nhermau caffael, mae Llywodraeth Cymru yn ystyried bod buddion cymunedol yn gyfnewidiadwy â chymalau gwerth cymdeithasol, sy’n cyfeirio at amodau contract, grantiau neu arian cyfatebol sy’n ceisio cyfrannu at gyflawni canlyniadau o ran gwerth cymdeithasol. Fodd bynnag, ni ddylid ystyried mai CBCau yw’r unig fodd o gyflawni gwerth cymdeithasol, ac anogir datblygwyr i ystyried hyn ym mhob elfen o’u prosiect, gan gynnwys, er enghraifft, dylunio gwelliannau amgylcheddol fel creu cynefinoedd neu ddarpariaethau tirweddu y tu hwnt i sgrinio yn unig.

Bydd CSYM yn ceisio sicrhau bod yr holl CBCau yn adlewyrchu amcanion gwerth cymdeithasol trwy:

- Sicrhau bod CBCau yn cyd-fynd â naill ai amcanion polisiau Llywodraeth Cymru o ran gwerth cymdeithasol neu fuddion cymunedol, neu flaenoriaethau CSYM o ran gwerth cymdeithasol;
- Ymgysylltu â grwpiau cymunedol a rhanddeiliaid eraill i ganfod anghenion a chyfleoedd ar lefel leol;
- Sicrhau bod CBC yn mynd ati'n weithredol i ymateb i gyd-destun economaidd-gymdeithasol yr ardal leol, ynghyd ag anghenion a chyfleoedd y gwelwyd tystiolaeth ohonynt;
- Mesur ac adrodd ynghylch canlyniadau o ran gwerth cymdeithasol ar lefel prosiectau, yn erbyn nodau Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, mewn ymateb i angen lleol sydd wedi'i ddiffinio a'i gydnabod.

2.2 Perchnogaeth Leol

Mae Perchnogaeth Leol yn cynnig cyfleoedd i bobl leol brynu cyfranddaliadau neu wneud buddsoddiad mewn datblygiad. Gellir cyflawni hyn trwy naill ai ganiatáu i breswylwyr lleol brynu cyfranddaliadau mewn datblygiad ynni arfaethedig fel unigolion, neu fel cymuned (fel y'i cynrychiolir trwy gorff). Trwy gymryd cyfranddaliad mewn prosiect, mae'r gymuned leol yn cael budd o elw'r prosiect, y mae'n bosib, o safbwynt perchnogaeth gan gorff lleol, ei ail-fuddsoddi'n ôl yn y gymuned.

Disgwylir y bydd angen i ddatblygiadau ynni adnewyddadwy yng Nghymru gael o leiaf elfen o Berchnogaeth Leol o 2020 ymlaen, fel y nodir gan Lywodraeth Cymru yn Dyfodol Cymru, y Cynllun Cenedlaethol 2040 a Polisi Cynllunio Cymru.

Mae CSYM yn ystyried y dylai cynigion o ran Perchnogaeth Leol **sy'n ffurfio rhan o gynigion ar gyfer buddion cymunedol** ganolbwyntio ar y gymuned, nid preswylwyr unigol, er mwyn cyflawni'r budd gorau i'r gymuned. Er y gall cynnig cyfranddaliadau i breswylwyr lleol fod o ryw fudd, mae CSYM yn ystyried bod defnyddio'r ymagwedd hon yn llai tebygol na mecanweithiau eraill o fod o fudd i'r gymuned ehangach, ac felly mae'r rhai [sydd dan anfantais yn economaidd-gymdeithasol] yn llai tebygol o allu manteisio ar hyn ac mae perygl o ganolbwyntio'r budd ar nifer fach o breswylwyr.

Mae'r Cyngor yn ystyried y gellir creu mwy o fudd i gymunedau yn eu cyf anrwydd trwy berchnogaeth gymunedol sy'n cynnwys grwpiau cymunedol. Gallai hyn gynnwys grwpiau cymunedol sefydledig, ymddiriedolaethau elusennol a mentrau cymdeithasol. Gellir darparu'r math hwn o fudd cymunedol yn ychwanegol i berchnogaeth leol trwy fuddsoddiad unigol yn ffurf prynu cyfranddaliadau.

Mae'r Cyngor wrthi ar hyn o bryd yn archwilio opsiynau i sefydlu sail gyfreithiol ar gyfer dal a dosbarthu cyllid budd cymunedol trwy gwmni nid-er-elw er mwyn darparu opsiwn parod i ddatblygwyr ei ddefnyddio. Byddai'r Cyngor yn awyddus i ystyried gyda datblygwyr p'un a allai'r trefniant hwn hefyd ddal cyfranddaliadau ar ran y gymuned, a dosbarthu unrhyw enillion yn unol â meini prawf ehangach ar gyfer buddion cymunedol.

2.3 Cyswllt â'r RhYY

Paratowyd y strategaeth i amlinellu ymagwedd CSYM tuag at fanteisio i'r eithaf ar effaith CBCau o ran helpu i wireddu gweledigaeth a dyheadau'r Cyngor Sir, yn ogystal â'r weledigaeth a amlinellir yn y Rhaglen Ynys Ynni (Rhy) adnewyddedig. Bydd y Strategaeth hefyd yn darparu arweiniad i gymunedau'r Ynys a datblygwyr yng nghyswllt disgwyliadau CSYM o ran CBC.

Y weledigaeth ar gyfer yr Ynys yw:

I Ynys Môn fod yn batrwm i eraill o ran pontio i economi carbon isel ffyniannus a chadarn, darparu swyddi, addysg a chyfleoedd o safon uchel o ran y gadwyn gyflenwi, wrth ddiogelu a gwella'r amgylchedd naturiol a galluogi ffyniant y Gymraeg a'i diwylliant mewn cymunedau llewyrchus.

I gyflawni'r weledigaeth hon, nodwyd pum thema sy'n feysydd blaenoriaeth i'r Ynys:

Theme 1: 'Growth in new technology, research and development, and innovation'

A place that supports growth in new low carbon technology, research and development, and innovation, while safeguarding and building on existing sectoral strengths such as the visitor economy.

Theme 2: 'Creating local jobs, building skills, thriving businesses'

An inclusive place providing access to employment, education and high quality local jobs supporting the economic recovery of the island post pandemic.

Theme 3: 'Resilient and cohesive communities'

A place to be proud of, where the Welsh language and culture are thriving and vibrant, fostering community pride and the spirit of entrepreneurship, enabling a better quality of life for our people.

Theme 4: 'Responsible and pioneering climate action'

At the forefront of the low carbon energy transition, maximising local jobs and supply chain opportunities.

Theme 5: 'A balanced environment'

Support the wellbeing of current and future generations through building long term working partnerships and community collaboration, with a need to preserve and enhance the natural environment and unique island heritage

Dylid llywio pob CBC gan y weledigaeth a nodir yn y RhYY a dylent gyfrannu at gyflawni'r weledigaeth honno

2.4 Rôl CSYM

Mae CSYM yn ymdrechu i gynnal perthynas gadarnhaol a hirdymor gyda phawb sy'n hyrwyddo datblygiadau ym Môn - yn ystod cyfnodau datblygu, adeiladu a gweithredu eu prosiectau. I gyflawni ei flaenoriaeth strategol o fewn Cynllun y Cyngor i 'gyflawni'r amodau a fydd yn galluogi pawb i gyflawni eu potensial tymor hir a datblygu economi well a chadarn wrth ddiogelu'r amgylchedd naturiol', bydd CSYM yn arwain y gwaith o negodi CBCau â datblygwyr ar ran cymunedau a phreswylwyr yr Ynys, er mwyn diwallu anghenion arbennig ac unigryw a gwarchod nodweddion sensitif Ynys Môn.

Mae gallu CSYM i ystyried, negodi a gwneud trefniadau i wneud darpariaeth ar gyfer CBCau yn deillio o Adran 2 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000, sy'n galluogi'r Cyngor i wneud unrhyw beth y mae'n ei ystyried sydd o gymorth i hyrwyddo neu wella lles economaidd, cymdeithasol neu amgylcheddol yr Ynys.

Trwy roi'r strategaeth hon ar waith, bydd CSYM yn:

- Dangos ymrwymiad i ddiogelu buddion sylweddol ar gyfer Ynys Môn fel ardal sy'n cartrefu nifer o ddatblygiadau mawr;
- Yn gwella ac yn cynnal cysylltiadau cadarnhaol a hirdymor gyda phawb sy'n datblygu prosiectau i sicrhau'r buddion cadarnhaol gorau yn gymdeithasol, yn economaidd ac yn amgylcheddol;
- Annog a chynnal cysylltiadau cadarnhaol a hirdymor â holl hyrwyddwyr datblygiadau ym Môn (yn enwedig y rheiny sydd â diddordeb mewn datblygu portffolio o ddatblygiadau ar yr Ynys);
- Cadw ymagwedd gyson, deg a thryloyw tuag at ddiogelu CBCau gan bawb sy'n datblygu prosiectau, a sicrhau bod yr holl negodi a phenderfyniadau yng nghyswllt CBCau yn gadarn ac yn cydymffurfio â'r Strategaeth hon;
- Annog datblygwyr i gydnabod ein Strategaeth mewn perthynas â CBC a'u hannog i negodi'n uniongyrchol â ni i sicrhau'r lefel uchaf bosib o fuddion ar gyfer gwella'r Ynys;
- Sicrhau bod diddordebau ac anghenion cymunedau'r Ynys yn cael eu cynrychioli'n ddigonol;
- Amlygu'r cysylltiadau rhwng CBCau a chyfrifoldebau cymdeithasol corfforaethol pob datblygwr, yn ogystal ag unrhyw ymrwymadau ehangach a wnaed ganddynt efallai, gan gynnwys metrigau Amgylcheddol, Cymdeithasol ac o ran Llywodraethu;
- Elwa ar bob cyfle i CBCau gyfrannu tuag at etifeddiaeth barhaol, gadarnhaol yn sgil bob datblygiad.

Mae CBC yn wahanol i daliadau neu gamau lliniaru eraill a ddiogelir trwy'r broses gynllunio statudol, ac fe'u cedwir ar wahân. Mewn gwirionedd, mae'r broses gynllunio statudol yn cwmpasu'r fframwaith cyfreithiol y rhoddir caniatâd cynllunio i brosiectau drwyddo. O fewn y broses honno, gellir darparu mesurau lliniaru mewn perthynas ag effeithiau amgylcheddol, cymunedol ac economaidd datblygiad arfaethedig (a all gynnwys cyfraniadau ariannol). Bydd y rhain naill ai ar gyfer mynd i'r afael â lleihau effeithiau'r datblygiad yn uniongyrchol, neu byddant yn cynnwys buddion eraill lle bo cysylltiad y gellir ei weld yn glir â'r datblygiad. Byddai'r buddion hyn yn cael eu diogelu drwy ddefnyddio amodau cynllunio a rhwymedigaethau cynllunio o dan Ddeddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990 a deddfwriaeth gysylltiedig.

Nid ydynt yn ystyriaethau o bwys y gellir eu cymryd i ystyriaeth wrth benderfynu a ddylid rhoi caniatâd, neu ymateb yn gadarnhaol, neu fel arall, i gais i ymgynghori. Ni fwriadwyd i unrhyw daliad a wneir wneud iawn am effeithiau uniongyrchol y datblygiad, ac ni ellir dweud eu bod yn rhywbeth sydd ei angen i wneud datblygiad yn dderbyniol o safbwynt cynllunio.

3 SEFYDLU'R CBC

3.1 Pam fod CSYM yn ceisio CBCau?

Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i alluogi a chynorthwyo cymunedau Ynys Môn i fanteisio'n llawn ar yr holl fuddion sy'n gysylltiedig â'r prosiectau arfaethedig ym Môn; yn ogystal â mynd i'r afael ag unrhyw effeithiau economaidd-gymdeithasol negyddol sy'n codi yn sgil galwadau parhaus ar adnoddau'r ynys. Mae'r Cyngor yn ystyried bod hyn yn bwysig o ran hyrwyddo nod Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (2015) i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru.

Mae'r Cyngor yn cydnabod y byddai sawl datblygiad yn cyfrannu tuag at dargedau'r DU a Llywodraeth Cymru a osodwyd ar gyfer cynhyrchu ynni adnewyddadwy, sy'n rhan allweddol o'u hymrwymiad i ddatgarboneiddio a mynd i'r afael â'r argyfwng hinsawdd. Mae cynigion o'r fath yn manteisio ar gymorth sylweddol o ran polisiâu ar gyfer datblygu ynni adnewyddadwy, gan gynnwys cefnogaeth uniongyrchol o ran polisiâu'r cynllun datblygu yn Cymru'r Dyfodol a'r CDLI ar y Cyd.

Mae Dyfodol Cymru'n cydnabod, wrth gyflawni datblygiadau ynni adnewyddadwy, y dylent "sicrhau economi carbon isel gadarnach a thecach" yn ogystal â chyflawni targedau lleihau carbon. Mae'r Cyngor yn ystyried nad yw'r ffaith y byddai datblygiad yn cynorthwyo i gyflawni targedau cenedlaethol yn golygu na chaiff effaith andwyol ar y gymuned leol. Bwriad y Cyngor, o ran yr holl CBCau a ddiogelir gan ddatblygwyr prosiectau, yw y cânt eu defnyddio i sicrhau cymaint o fuddion hirdymor â phosibl ar gyfer cymunedau Ynys Môn - drwy gefnogi cynaliadwyedd yr ynys, gwella ansawdd bywyd a chyfrannu tuag at drawsnewid y sefyllfa economaidd-gymdeithasol.

²<https://www.llesiantgwyneddamon.org/en/>

Mae Cynllun Llesiant Gwynedd a Môn² yn amlygu rhai o'r materion allweddol sydd o bwys i gymunedau lleol ac y dylid dylunio CBCau i fynd i'r afael â hwy. Mae'r rhain yn cynnwys y gwerth y mae preswylwyr yn ei roi ar y gymuned a'r amgylchedd lleol. Hefyd, mae'r arolygon a gynhaliwyd fel rhan o'r cynllun yn amlygu'r heriau, gan gynnwys yr angen am swyddi crefftus, ynghyd â chyfleoedd i wella mannau cyhoeddus o fewn cymunedau. Fel rhan roi CBCau ar waith, bydd y Cyngor yn ceisio cefnogi mentrau 'creu lleoedd' sy'n gwella a chynyddu mynediad i asedau cymuned leol neu fannau cyhoeddus o safon, sy'n cyfrannu at iechyd a lles.

3.2 Yr angen am asesiadau

Mae pawb sy'n datblygu prosiectau mawr yn cael eu hannog yn gryf i baratoi a chynnwys datganiad clir yn eu hymgyngoriadau cyhoeddus o sut y gallai eu datblygiad helpu cymunedau'r Ynys. Disgwylir i bob datblygiad gyflwyno dadansoddiad economaidd-gymdeithasol, gan gyfeirio at y strategaeth hon, wrth gyflwyno eu datblygiad. Gall y dadansoddiad hwn dynnu ar waith asesu a wnaed ar gyfer y cais cynllunio ar gyfer y prosiect. Fodd bynnag, anogir datblygwyr i gyflwyno hyn ar wahân er mwyn caniatáu trafodaeth ystyrlon ynghylch CBCau y tu allan i'r broses gynllunio.

Cynhelir trafodaethau ynghylch CBCau fel arfer ar adeg ymgynghori yng nghyswllt y cais cynllunio, gan mai ar yr adeg hon yn aml y mae'r wybodaeth angenrheidiol ar gael am y prosiect. Fodd bynnag, os yw datblygwyr yn dymuno ymgysylltu â'r Cyngor cyn hynny, croesawir hyn, ac fe'u hanogir i wneud hynny.

3.3 Egwyddorion craidd

Yr Egwyddor o Agosrwydd

Yn syml, mae'r Egwyddor o Agosrwydd yn golygu y dylid cyfeirio buddion i ardaloedd daearyddol yn ôl lefel yr effeithiau a brofir ganddynt; dylid adlewyrchu lefel unrhyw effaith a brofir mewn cymuned yng nghyfran y buddion a ddarperir i'r gymuned honno.

Mae CSYM wedi ymrwymo i ymagwedd dryloyw, hyblyg a theg tuag at CBCau ac mae'n cydnabod yr angen i CBCau gefnogi gweithgareddau a all gyflenwi buddion gweladwy a chynaliadwy. Mae CSYM yn cydnabod y bydd rhai datblygwyr yn ceisio sicrhau bod y modd y dosbarthir CBCau yn adlewyrchu effeithiau posibl ar yr ardal leol ynghyd â sicrhau bod unrhyw arian cymunedol yn cael ei dargedu ar yr ardal a effeithir.

Mae'r Cyngor wedi datblygu'r egwyddor o agosrwydd i adlewyrchu mai'r ardaloedd sy'n union wrth ymyl y safle a ddatblygir a fydd yn profi effeithiau mwyaf unrhyw brosiect mawr. Mae hyn o ganlyniad i ddwysedd yr effeithiau a'r modd y maent yn cynyddu. I'r mwyafrif o brosiectau, fel y symudir yn bellach o'r safle, bydd yr effeithiau hyn yn llai.

Felly, yr Egwyddor o Agosrwydd yw mai'r cymunedau hynny sydd agosaf i'r datblygiad a ddylai weld y buddion mwyaf, i adlewyrchu lefel yr effaith a brofir. Fel y mae'r effeithiau a brofir yn lleihau, bydd yr angen i'w digolledu, neu am ddarparu buddion i'r gymuned, yn lleihau hefyd. Felly ni ddylid pennu lefel gyfartalog yr effeithiau dros ardal ehangach, a fyddai'n golygu na fyddai'r cymunedau a effeithir fwyaf yn derbyn budd sy'n gymesur â lefel uwch y baich a orfodir arnynt.

Bydd y Cyngor yn gweithio â datblygwyr a chymunedau lleol fel bod gwybodaeth y Cyngor am yr ardal leol a'i allu i gael tystiolaeth o anghenion cymunedau lleol yn cael eu defnyddio i benderfynu beth y mae'n ei ystyried sy'n fodelau priodol ar gyfer CBCau ym Môn. Fodd bynnag, nid oes unrhyw restr sy'n pennu'r hyn y gellir neu y dylir ei ariannu neu ddarparu, a bydd y Cyngor yn ymgysylltu ag unrhyw gynigion rhesymol a gyflwynir gan ddatblygwyr a wnaiff gyflawni'r canlyniadau a geisir, ac yn eu cefnogi.

I ddiwallu anghenion lleol, mae CSYM yn rhagweld y defnyddir y cyllid neu gyfraniad o fath arall ar gyfer mentrau sy'n hybu lles dinasyddion ac sy'n cefnogi cymunedau ffyniannus a llewyrchus. Mae camau gweithredu dangosol yn cynnwys:

- Buddsoddi mewn pobl ifanc drwy hyrwyddo datblygiad sgiliau a chyfleoedd i gael prentisiaethau;
- Cefnogi gwasanaethau sy'n gwella cydlyniant cymunedol ac ansawdd bywyd, er enghraifft, gwneud cyfraniadau tuag at isadeiledd gwefru cerbydau trydan ynghyd â'r rheidrwydd i weithredu ar y cyd i gyflawni targedau sero-net;
- Gwneud buddsoddiadau sy'n cyfrannu tuag at ddatblygu cynaliadwy;
- Hyrwyddo a chryfhau hunaniaeth, nodweddion unigryw a diwylliant lleol, yn ogystal â chyfleusterau deongliadol;
- Darparu adnoddau i ddinasyddion fwrw ymlaen â'r agenda carbon isel drwy gamau effeithlonrwydd ynni yn y gymuned, neu glybiau ynni yn y gymuned;
- Mynd i'r afael â heriau economaidd-gymdeithasol presennol a rhai yn y dyfodol drwy beilotu ymyriadau arloesol, yn enwedig gan gydnabod pa mor fregus yw'r economi a'r angen i gefnogi adferiad ar ôl Covid-19;
- Darparu modd o leihau amgylchiadau anfanteisiol a chodi dyheadau ymhlith unigolion a grwpiau, er enghraifft, trwy ysgoloriaethau i brifysgolion a cholegau lleol, lleoliadau gwaith ac ymweliadau â chyfleusterau gweithredol;
- Darparu cyfleoedd i gymunedau fuddsoddi yn y datblygiad arfaethedig dan sylw, gan wneud hynny gyda'r modd i'w galluogi i wneud gwell defnydd o'u hasedau lleol o ran ynni;
- Darparu gwelliannau i fannau agored, prosiectau sy'n cyflawni enillion net o ran bioamrywiaeth, darparu neu hybu cynlluniau i adfer neu wella tirweddau; a
- Chefnogi a gwella mynediad i'r cyhoedd, gan gynnwys gwella a chynyddu llwybrau teithio llesol, mynediad i draethau, a mynediad i safleoedd treftadaeth ddiwylliannol.

Nodwyd y blaenoriaethau hyn yn seiliedig ar ddadansoddiad o anghenion ac agweddau sensitif yr ynys, a bydd gweinyddu CBCau yn seiliedig ar ddangos anghenion yn glir.

3.4 Cwantwm

Bydd cwantwm unrhyw CBC ar gyfer datblygiad penodol yn amrywio yn ôl natur y datblygiad, gan gynnwys y dechnoleg a ddefnyddir er enghraifft. Mae'r Cyngor yn cydnabod yr angen i roi ei Strategaeth ar waith mewn modd sy'n cydnabod na fydd rhai prosiectau efallai ond yn gallu ymrwymo i CBC ar ôl iddynt ddod yn weithredol; tra cynhelir rhai prosiectau at ddibenion ymchwil neu arbrofol yn unig, ac ni fydd CBCau ond yn berthnasol ar ôl i'r dechnoleg ddod yn hyfyw yn fasnachol.

Dylid darparu buddion trwy gydol oes y datblygiad. Dylai'r defnydd o gyfraniadau gyda chostau neu daliadau 'untro' ar y dechrau gael ei ddylunio i ddarparu budd parhaus trwy gydol oes y datblygiad a ganiatawyd. Mae'r Cyngor yn disgwyl i ddatblygwyr geisio darparu cyfraniadau cyn gynted ag y bydd yr effeithiau ar gymunedau'n codi yn ystod gwaith adeiladu. Fodd bynnag, lle nad yw hyn yn hyfyw, dylid darparu buddion trwy gydol ei weithredu, ac yn ystod unrhyw gyfnod datgomisiynu pan fo effeithiau o'r un math â'r rheiny yn ystod y gwaith adeiladu yn ailddigwydd.

I ddarparu arweiniad i gymunedau a datblygwyr, mae'r Cyngor wedi ymgymryd ag ymchwil i'r cwantwm o gynlluniau CBC presennol yr ymrwymwyd iddynt. Yn Lloegr a'r Alban, mae mentrau o dan y llywodraeth/diwydiant wedi sefydlu cofrestrau cyhoeddus o fuddion cymunedol y gellir eu gweld ar-lein. O Dachwedd 2020 ymlaen, roedd cofrestr yr Alban wedi canfod bod gwerth cymunedol cyfartalog o brosiectau diweddar o £5,000 y MW y flwyddyn, mae 316 o brosiectau ar y gofrestr ar hyn o bryd, y mae dros hanner ohonynt yn ffermydd gwynt ar y tir.

Ceir enghreifftiau yn y sector niwclear (y cawsant eu trin fel buddion cymunedol statudol) o rhwng £20m a £50m sy'n codi o gynigion datblygu ar gyfer e.e. gwaith paratoi ar gyfer gorsaf niwclear newydd, datblygu gorsaf niwclear newydd ac ymestyn cyfleusterau gwastraff lefel isel. Cafwyd taliadau hyd yn oed uwch yn y sector olew a nwy, yn enwedig yng nghyswllt datblygiadau ar y môr ym Môr y Gogledd.

O ran prosiectau ynni'r DU, roedd prosiectau ynni gwynt ar y tir wedi arloesi sawl un o'r ymagweddau o ran buddion cymunedol yn y DU. Fodd bynnag, mae cwmipas prosiectau perthnasol sy'n gallu defnyddio ymagweddau buddion cymunedol yn llawer ehangach. Cafwyd twf ar raddfa fawr o ran datblygiadau ynni gwynt ar y môr yn y DU, gyda phrosiectau'n aml ar raddfa lawer uwch nag ar y tir, ynghyd â mathau eraill o ynni adnewyddadwy gan gynnwys araeau paneli solar, a thechnolegau sy'n dod i'r amlwg fel morgloddiau llanw a ffrydiau llanw, sy'n gallu ymgysylltu â'r gymuned mewn perthynas â darparu math o drefniant ar gyfer budd cymunedol.

Mae'r wybodaeth a ddangosir isod yn cyflwyno arweiniad allweddol o ran arferion gorau ar lefel genedlaethol ar gyfer prosiectau ynni adnewyddadwy yng nghyswllt cyflenwi buddion cymunedol ledled Lloegr, yr Alban a Chymru. Dylid nodi y gall prosiectau y tu hwnt i faes ynni adnewyddadwy gyflenwi trefniadau ar gyfer buddion cymunedol er, i bwrpas yr adroddiad hwn, bod y sylw ar ynni adnewyddadwy, gyda phrosiectau ehangach yn cael eu trafod lle y bo'n berthnasol. Mae is-sectorau eraill yn gallu tynnu ar yr ymarfer hyn sy'n esblygu, ac maent yn gwneud hynny.

Meincnodi arferion gorau ar lefel genedlaethol – cyflenwi buddion cymunedol ar draws prosiectau ynni adnewyddadwy.

Arferion gorau yn yr Alban	Bu Llywodraeth yr Alban yn rhagweithiol wrth weithio gyda chymunedau a datblygwyr prosiectau ynni gwynt ar y môr, yng nghyswllt cronfeydd budd cymunedol a rhanberchnogaeth. Mae egwyddorion arweiniol Llywodraeth yr Alban yng nghyswllt buddion cymunedol datblygiadau ynni gwynt ar y tir ac ar y môr wedi'u mabwysiadu'n eang ar draws y diwydiant ynni adnewyddadwy, sy'n darparu meincnod o ran buddion cymunedol ar gyfer y sector. Mae'n hyrwyddo buddion cymunedol o'r gwerth sy'n gyfwerth â £5,000 fesul megawatt gosodedig y flwyddyn.
Arferion gorau yng Nghymru	Mae polisi Llywodraeth Cymru ar fuddion cymunedol o brosiectau adeiladu yn darparu arweiniad i sicrhau bod amcanion Budd Cymunedol priodol yn cael eu canfod a chanlyniadau'n cael eu cyflenwi. O 2010 i 2014 dangosodd y canlyniadau o'r 35 prosiect sector cyhoeddus cyntaf, a oedd yn werth £465m, bod 85% wedi'i ail-fuddsoddi yng Nghymru. Cafodd 562 o bobl ddifreintiedig eu helpu i mewn i gyflogaeth, gan dderbyn dros 15,460 wythnos o hyfforddiant.
Arferion gorau yn Lloegr	Yn 2014, cyhoeddodd yr Adran Ynni a Newid Hinsawdd ei chanllaw arferion gorau ar gyfer datblygiadau gwynt ar y tir yn Lloegr. Mae'n ceisio annog pecynnau buddion cymunedol pwrpasol sy'n gallu bod yn hyblyg ac yn gallu canfod datrysiadau arloesol. Caiff y canllaw ei ategu gan egwyddorion arweiniol tebyg i egwyddorion arferion gorau'r Alban.

4 MECANWEITHIAU CYFLENWI

Rôl CSYM yw cefnogi a hwyluso mecanweithiau cyflenwi priodol i sicrhau'r canlyniadau gorau ar gyfer y gymuned; felly nid yw CSYM yn rhagweld derbyn cyllid o fuddion cymunedol i'w gweinyddu gan y Cyngor fel mater o drefn. Gall fod yn briodol i CSYM weinyddu cyllid mewn sefyllfa lle canfuwyd prosiect penodol neu ddefnydd ar gyfer y cyllid hwnnw y tu hwnt i gyfrifoldebau statudol y Cyngor, ac mai CSYM sydd yn y sefyllfa orau i gyflenwi hynny. Fodd bynnag nid oes bwriad i hyn fod yr ymagwedd safonol.

4.1 Egwyddorion Allweddol

Tra bo CSYM wedi nodi rhai mecanweithiau cyflenwi posibl yn y Strategaeth hon, nid ydynt yn gyfarwyddol, a bydd y Cyngor yn gweithio gyda datblygwyr i gefnogi unrhyw fecanwaith arfaethedig sy'n gallu cyflenwi budd cymunedol ac sy'n cyflawni'r meini prawf allweddol a ganlyn:

- Rhaid i'r cynnig gyflenwi budd pendant i gymunedau lleol, yn unol â'r egwyddor o agosrwydd a chydag amcanion clir o ran y canlyniadau sydd i'w cyflawni.
- O ran gweinyddu cyllid, dylid cynnwys pobl leol mewn penderfyniadau: tra bo modd i'r datblygwr osod paramedrau o ran beth y gellir defnyddio cyllid ar ei gyfer, dylai gynnwys pobl leol wrth wneud y penderfyniadau ar yr union brosiectau neu gynlluniau y defnyddir cyllid ar eu cyfer. Er enghraifft, dylai paneli sy'n penderfynu ceisiadau am grantiau o gronfa gynnwys cynrychiolwyr lleol.
- Dylid cyhoeddi pob proses a bod yn dryloyw: dylai gwybodaeth am fodolaeth cyllid a gwybodaeth am y modd y caiff ei ddefnyddio fod ar gael i'r cyhoedd yn rhwydd. Lle mae cynllun yn caniatáu gwneud ceisiadau am gyllid, dylai'r broses ymgeisio, y meini prawf cymhwyster a'r broses benderfynu gael eu hysbysebu i ddarpar ymgeiswyr, a dylid ei strwythuro i fod mor glir a thryloyw ag y bo modd.
- Dylid adrodd ynghylch y modd y defnyddir cyllid. Dylid llunio adroddiad blynyddol sy'n nodi sut y defnyddiwyd cyllid, pa brosiectau neu gynlluniau a gefnogwyd a chanlyniadau hyn ar gyfer cymunedau lleol, a dylai fod ar gael iddynt.
- Dylai unrhyw gyllid CBC a ddelir gael ei reoli a'i archwilio'n briodol. Dylai cyfrifon sy'n dangos y modd y defnyddiwyd cyllid, gan gynnwys didyniadau ar gyfer costau gweinyddol, fod ar gael yn gyhoeddus ar ddiwedd pob blwyddyn weithredol, i helpu'r gymuned i ddeall sut y cafodd eu defnyddio.

4.2 Enghreifftiau o fecanweithiau cyflenwi

(a) Cyfrwng cyflenwi Trydydd Parti Nid-er-elw

Bu'r Cyngor yn archwilio opsiynau i sefydlu cwmni trydydd parti nid-er-elw i gyflenwi CBCau ym Môn. Y nod syml fyddai y gall datblygwyr ddefnyddio'r strwythur presennol hwn a diffinio'r defnydd o CBC o fewn paramedrau heb orfod sefydlu cyfrwng neu fecanwaith cyflenwi newydd ar gyfer pob prosiect.

(b) Ymagwedd cyllid grant

Cronfa wirfoddol a weinyddir gan ddatblygwyr, awdurdodau neu gymunedau. Fel arfer, caiff y mecanweithiau eu sefydlu mewn ymgynghoriad â chymunedau, a bydd cymunedau fel arfer yn ymgeisio am gyllid o'r gronfa gymunedol.

Mae **Fferm Solar Lower Stanley** yn Tewkesbury yn enghraifft o brosiect solar lle cyflenwir buddion cymunedol i'r gymuned. Yn wreiddiol, roedd y datblygwyr eisiau i'r fferm solar hon fod ym mherchnogaeth y gymuned, ond ni fu hyn yn bosibl. Yn lle hynny, rhoddwyd cymorth ganddynt i sefydlu ymddiriedolaeth leol, a redwyd gan aelodau o'r gymuned leol, sy'n gweinyddu cronfa fuddion leol o £4000 y flwyddyn i gefnogi mentrau lleol a hyrwyddo cynaliadwyedd.

Fel dewis arall yn lle sefydlu ymddiriedolaeth bwrpasol neu endid cyfreithiol tebyg, gellir defnyddio corff gweinyddiol sy'n bodoli eisoes. Sefydliad o'r fath, sy'n darparu gwasanaeth rheoli cronfeydd a chyflwyno grantiau yw'r Sefydliad Cymunedol yng Nghymru, sy'n elusen annibynnol. Gall defnyddio corff sy'n bodoli eisoes leihau'r baich gweinyddol ar ddatblygwyr trwy ganiatau mynediad i brosesau sy'n bodoli eisoes o fewn y corff sydd wedi'i sefydlu'n barod, gyda staff a threfniadau rheoli ar waith, ynghyd â gweithdrefnau adrodd, cyfrifo ac archwilio.

(c) Cronfeydd sy'n Bodoli'n Barod

Gall datblygwyr dalu i mewn i gronfeydd sy'n bodoli'n barod fel cronfeydd datblygu, ymddiriedolaethau gwarchod natur a bywyd gwyllt. Efallai eu bod yn gronfeydd sy'n cefnogi gwaith sy'n dod â buddion sy'n gysylltiedig ag effeithiau'r datblygiad. Er enghraifft, ym Môn, mae gwaith yn mynd rhagddo'n barhaus i adnewyddu neu adfer terfynau caeau i atgyfnerthu patrwm hanesyddol y dirwedd, sy'n gallu helpu i gydbwyso effeithiau datblygiad newydd o safbwynt y dirwedd a nodweddion gweledol.

(d) Buddsoddiadau Uniongyrchol a Chyllid Prosiect

Gall datblygwyr wneud buddsoddiadau uniongyrchol neu gyfrannu at brosiectau lleol. Bydd y rhain fel arfer yn targedu meysydd penodol o fewn yr economi leol (e.e. twristiaeth). Gall mesurau fod yn gysylltiedig â natur y datblygiad, er enghraifft, gallai cynhyrchydd ynni adnewyddadwy ystyried cefnogi gosod pwyntiau gwefru trydanol ar gyfer y cyhoedd. Gellid defnyddio hyn hefyd i gefnogi mentrau cyflogadwyedd neu gynlluniau prentisiaeth.

5 MANYLION CYSYLLTU

Dylai unrhyw un sy'n ystyried y byddai'n briodol trafod CBCau â'r Cyngor Sir gysylltu Swyddfa'r Rhaglen Ynys Ynni.

Swyddfa'r Rhaglen Ynys Ynni
Canolfan Fusnes Môn
Cyngor Sir Ynys Môn
Llangefni,
Ynys Môn
LL77 7XA

PMO@ynysmon.gov.uk
(01248) 752431 / 752435